

# Rom

# R O M

berš/leto: 13

POKRAJINSKA IN ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA MURSKA SOBOTA

časopisni oddelek  
397  
ROMANO...  
2007

308 (497. 12=914. 99)



19008625, 29

COBISS



# them

# S V E T

april 2007, številka 29



*stran 2*

**Drnovšek v Murški Soboti**



*stran 7*

**Otvoritev pisarne**



*stran 4*

**Janša z Romi**



*stran 6*

**Obisk IRU**

# Kaj bi Romom prinesla stranka

Romska skupnost v Sloveniji je za pove-zovanje v politično stranko premajhna in preveč razdrobljena

## NATAŠA GIDER

"Ne vidim potrebe, da bi se pripadniki etničnih in drugih manjšin, torej tudi Romi, organizirali v politične stranke," je na večerjšnji okrogli mizi o političnem položaju Romov, ki jo je pripravil politični forum pri Zvezi Romov Slovenije (ZRSJ), povedal bivši predsednik republike **Milan Kučan** in kot primer, da organiziranost strank na podlagi etnične ali religijske pripadnosti ni dobra, navedel Bosno in Hercegovino.

Drugatega mnenja je bil romolog in politik iz Srbije dr. **Rajko Đurić**. V Srbiji (brez Kosovo) živi okrog 800.000 Romov in do nedavnega politično niso bili

aktivni. V zadnjem obdobju se tudi v njih začela prebujati politična zavest, tako Đurić, rezultat tega je ustanovitev Unije Romov Srbije, ki pa je odprta tudi za druge narodnosti in manjšine. Đurić je izrazil prepričanje, da lahko Romi svojo socialno emancipacijo dosežejo preko politične stranke. Romi se namreč vseskozi nahajajo v "sendviču" med desničarsko-radikalnimi in demokratskimi silami, pri čemer pa slednje v Romih pogosto vidijo le svoj glasovalni stroj. "Romi morajo prevzeti odgovornost za svojo prihodnost v svoje roke, ob upoštevanju in rabi veljavnih pravnih in demokratičnih sredstev," je povedal Đurić.

## Romi za stranke le številke

Tudi v Sloveniji so Romi pogosto, zlasti pred volitvami, za politične stranke le številke, je povedal predsednik ZRS **Jožek Horvat - Muc**. "Politični položaj Romov v Sloveniji ni zadovoljiv v nekaterih segmentih, ki predstavljajo

politično življenje in angažiranost pripadnikov romske skupnosti, kakor tudi sprejemanje pripadnikov romske skupnosti v ustvarjanju političnega ozračja v slovenskem prostoru," je dejal Horvat. Vendar zagovarja

stališče, da zaradi maloštevilne romske skupnosti, ki se še dodatno razbija na regije ter različne druge vrste pripadnosti, ne bi bilo koristno ustanavljati lastne politične stranke.

Učinkovitejše zastopanje Romov na državni ravni naj bi prinesla ureditev, ki jo bo vpeljal krovni zakon o romski skupnosti, njegov predlog je še v parlamentarni proceduri.

Na lokalni ravni imajo Romi svoje predstavnike v devetnajstih občinskih svetih, dva Roma



Bivši predsednik Milan Kučan in predsednik ZRS Jožek Horvat - Muc (Nataša Gider)

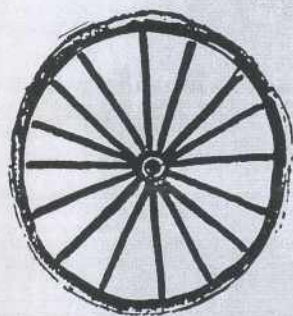
pa sta bila izvoljena preko drugih list. Svet romske skupnosti naj bi po sprejetju zakona intenzivno zastopal na državni ravni. Romi pa upajo tudi na svoji predstavniki v državnem zboru, je dejal Horvat. Zakonsko podlago zanj naj bi prav tako prinesel novi zakon o Romih. V Sloveniji manjka, ugotavlja Horvat, politične enotnosti Romov.

## Kaj prinaša zakon

Težko pričakovani zakon o Romih zagotavlja dovoli celovito pravno varnost Romov v Sloveniji, meni Kučan. Izhodišča za izboljšanje socialnega položaja Romov so že dana in posledično bi se lahko po njegovem izboljšal tudi politični položaj Romov. Restriktivno, ki jo je z vpeljavo romskih občinskih svetnikov prinesel zakon o lokalni samoupravi, je treba popraviti, pravi Kučan, uspeh delovanja romskih svetnikov pa je po njegovem mnenju odvisen od dvojegega: od njihove aktivnosti in razumevanja odgo-

vornosti, ki jim jo prinaša ta funkcija, ter od pripravljenosti neromske večine, da pokaze razumevanje za probleme Romov in vzpostavi dialog z njimi.

Položaj manjšin govori o demokratskosti neke družbe, je povedal Kučan. Pomembno je, da so v državi institucije, ki opozarjajo na nepravilnosti in jih korigirajo, Slovenija takšne institucije ima. Na drugi strani pa je pomembno, kako se izvršna oblast odziva na njihova opozorila. Ta odnos je v Sloveniji nekoliko problematičen, je dejal Kučan, ki je govoril tudi o reševanju primera družine Strojčan. Vztraja pri stališču, da je bilo ukrepanje oblasti v začetku te zaostrene situacije napratno, neustrezen je bil tudi odziv pristojnih organov na opozorila obččanov v preteklosti, saj vzrokov za nastali spor niso reševali pravčasno, primer pa je pokazal tudi na problem majhne sposobnosti sožitja dveh strani znotraj ene lokalne skupnosti.



**ROMANO THEM  
ROMSKI SVET**

številka 29, april 2007

*založnik*

Zveza Romov Slovenije  
Arhitekta Novaka 13  
9000 Murska Sobota  
tel.: 02 5308-100  
fax: 02 5308-104

e-mail: romani.union@siol.net

www.zveza-romov.si

**ROMIC** ROMSKI INFORMATIVNI CENTER  
ROMSKA RADNIŠKA PRODUKCIJA  
e-mail: romic@siol.net

www.rromic.si

*odgovorni urednik*  
Jožek Horvat - Muc

*uredniški odbor*  
dr. Pavla Štrukelj  
Monika Sandreli  
Janja Rošer  
Horvat Zdravko  
Slobodan Nezirovič  
Bečiri Fatmir

*dopisniki*  
Anita Cener, Serdica  
Lujzi Baranja, New York  
Dragoljub Acković, Beograd

*Fotografije so prispevali:*  
Zdravko, Oto B., Štefan B.,  
Stanko B. in drugi

*prelom in tisk*  
Tiskarna Klar, Murska Sobota

*naklada*  
500 izvodov

Po mnenju Ministrstva za kulturo RS št. 415-562/96, se Romano them - Romski svet šteje med proizvode za katere se plačuje 20% davek na dodano vrednost.

Izid časopisa Romano them je omogočilo  
Ministrstvo za kulturo RS  
in Urad za narodnosti RS

**VSEBINA**

<http://www.up-rs.si/up>: Srečanje s predstavniki  
Zveze Romov Slovenije in  
Mestne občine Murska Sobota ..... 2

Romic: Predsednik Državnega zbora g. Cukjati  
sprejel predstavnike ZRS ..... 4

Horvat Romeo POPO: Janša s predstavniki Romov ..... 4

Horvat Romeo POPO: Ponekod še vedno brez elektrike .... 5

Roman Cener: Z ministrom za okolje in prostor  
o urejanju romskih naselij ..... 5

Zdravko: Predstavniki IRU pri nas ..... 6

Cener Romeo: Odprli vrtec Pikapolonica v Brezjem ..... 6

Baranja Stanko - Muri: Na novomeškem Novem trgu  
smo odprli pisarno ZRS ..... 7

Zdravko: Romski svetniki v državnem svetu ..... 8

Zdravko: Usposabljanje romskih svetnikov  
in aktivistov ..... 8

Delo: Občina Krško svetla izjema v Sloveniji ..... 9

Roman Cener: Zveza Romov podarila knjige  
murskosoboški škofiji in cerkvi  
Sv. Nikolaja ..... 10

Janja Rošer: Romske ženske v Sloveniji ..... 11

Elvis Džemali: Srečanje z županom Mestne  
občine Maribor ..... 14

Roman Cener - Srna: U Evro bi adej! ..... 15

Bečiri Fatmir: Vključevanje Romov v izobraževanje .... 16

Ana Kajtazi: Otroci so naše največje bogastvo ..... 17

Teodora Petraš: Prehlad ..... 17

Branislava Belovic: Rakave bolezni je možno  
preprečiti ..... 18

Stanko Baranja - Muri: Pustovanje romskih otrok ..... 19

Monika Sandreli: Romsko društvo Čhavora iz Krškega ... 20

Monika Sandreli: ROMIC - Romski informativni center ... 20

Romeo Cener - Srna: Prešernove pesmi in poezije  
v romskem jeziku ..... 21

Muri: MURIJOVA PRAVLICA- MURISKRI PARAMISI ..... 22

Pogovor s Petro Mörec ..... 23

# Srečanje s predstavniki Zveze Romov Slovenije in Mestne občine Murska Sobota

**Vir:** <http://www.up-rs.si/up>

Murska Sobota, 17.01.2007 | sporočilo za javnost, govor, izjava

Predsednik republike dr. Janez Drnovšek se je v Murski Soboti sestal s predsednikom Zveze Romov Slovenije Jožekom Horvatom - Mucem in njegovimi najžejimi sodelavci, predsednikom Foruma romskih svetnikov pri zvezi Darkom Rudašem in s predstavniki murskosoboške občine, da bi se sproščeno, konstruktivno pogovorili in ocenili trenutno situacijo Romov v Sloveniji ter začeli iskati poti za reševanje nestrpnosti, ki se je do te manjšine v lanskem letu v Sloveniji povečala. "Treba bi bilo graditi na izkušnjah sožitja Romov z lokalnimi skupnostmi v Prekmurju," je dejal dr. Drnovšek. Horvat - Muc je povedal, da je Prekmurje v primerjavi z evropskimi romskimi naselji, ki jih je obiskal, dejansko lahko zgleden primer sožitja v multikulturalnosti, povezanosti, strpnosti,



človekoljubnosti. Namestnica murskosoboškega župana Tereziya G. Bratina pa je izpostavila, da je tak položaj rezultat strpnega odnosa med Romi in večinskim prebivalstvom. "Še posebno pomembna se nam zdi izgradnja vrtca v največjem romskem naselju v Sloveniji, to je v Pušči, pred štiridesetimi leti, ki je bil zgrajen zaradi spoznanja, da prav

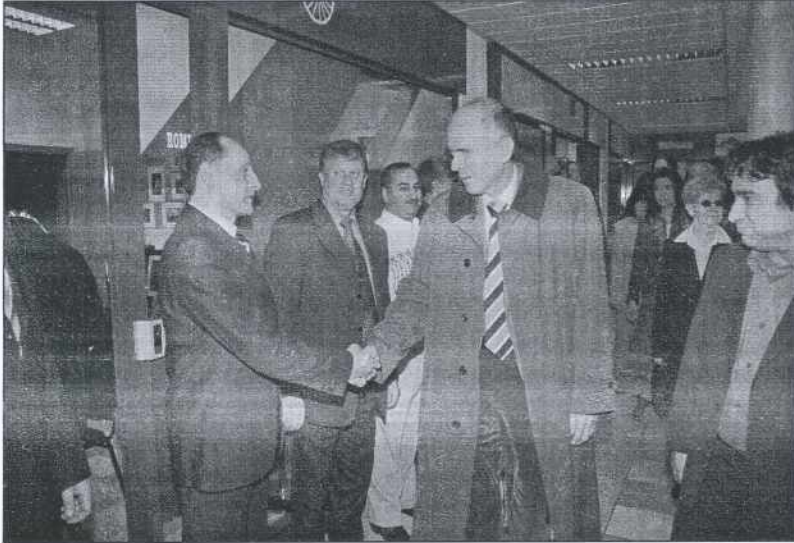
vključitev otrok v izobraževalni proces pripomore k največjemu sodelovanju družbene skupnosti," je povedala.

Ob zaključku pogovora je predsednik dr. Drnovšek medijem povedal: "Pogovorili smo se o trenutni situaciji, položaju Romov v Sloveniji. Po tem, kar se je dogajalo z družino Strojjan, se mi je zdel tak pogovor potreben, koristen. In dejansko mislim, da je bil zelo konstruktiven.

Kot predsednik Slovenije želim in si prizadevam za to, da bi prav vsak državljan, državljanica Slovenije v Sloveniji živel enako-pravno, da bi bilo vsakemu zagotovljeno dostojno življenje in seveda moramo še prav posebno skrbeti za manjšine, v tem primeru za romsko skupnost.

Izbruhov nestrpnosti v Sloveniji ne smemo trpeti. Slovenija mora biti, in tako smo si jo zamislili, ko smo jo ustanavljali,





država, kjer bo lahko vsak živel mirno in svobodno in kjer nihče ne bo odrinjen na stran.

S predstavniki Zveze Romov Slovenije smo se pogovorili o njihovih konkretnih težavah, pa tudi o predlogih za razreševanje situacije, o zakonu o romski skupnosti, ki je sedaj v proceduri, o tem, kako olajšati položaj v različnih lokalnih skupnostih, kjer se soočajo z morda z različnimi lokacijskimi problemi, kjer pa bi skupaj lahko našli težave, tako da bi bili življenjski pogoji boljši in da bi bila zagotovljena tudi neka življenjska varnost Romov, ki prebivajo v svojih naseljih, kjer pa še marsikaj ni urejeno - včasih legalno, včasih ni infrastrukture - in marsikaj bo potrebno še postoriti.

Pomembno se mi je zdelo, da se pogovorimo tukaj, v Murski Soboti, v Prekmurju, saj je izkušnja Prekmurja pozitivna.

Tukaj se je zelo jasno pokazalo, da lahko Romi povsem enakovpravno in normalno živijo skupaj z drugimi in da na tej osnovi ni nobenega problema, ni napetosti, ni važno, ali je kdo Rom ali ni Rom in da je pravzaprav tukaj neka tradicija multikulturalnosti bolj razvita kot kje drugje v Sloveniji. Tudi strpnost med



ljudmi je večja in prav bi se mi zdelo, da ta zgled širimo še drugam po Sloveniji in da nekatere izkušnje sodelovanja med romsko skupnostjo in lokalnimi skupnostmi prenesemo še drugam. Pokazalo se je, da če je dobra volja, če vsaka stran naredi za svoje kakšen korak v smeri približevanja, iskanja rešitve, da se potem da najti rešitev in se da živeti mirno in pa prijateljsko, sosedsko.”

Predsednik republike dr. Janez Drnovšek je odgovoril tudi na vprašanje novinarja:

Kaj pravite o Jelinčičevem predlogu zakona, ki je danes v obravnavi?

Dr. Janez Drnovšek: Da ne poznam tega predloga zakona. Poznam tistega v potrebnih obrisih, ki ga pripravlja vlada in pri tem je sodelovala tudi romska skupnost, tako da se mi zdi to realna osnova za obravnavo.

[www.romic.si](http://www.romic.si)

**ROMIC**

ROMSKI INFORMATIVNI CENTER  
ROMSKA RADIJSKA PRODUKCIJA



DEJAVNOST CENTRA LJUDJE KONTAKT ARHIV ODDAJ PRVA STRAN

telefon: 02 530 81 00 – faks: 02 530 81 04 – e-pošta: info@romic.si ali info@rromic.com

# Predsednik Državnega zbora g. Cukjati sprejel predstavnike ZRS

## Romic

Predsednik Državnega zbora Republike Slovenije g. France Cukjati, je v ponedeljek, 19. februarja 2007 sprejel predstavnike Zveze Romov Slovenije. Sogovorniki so osrednjo pozornost v pogovoru namenili Zakonu o romski skupnosti, ki ga je v obravnavo Državnemu zboru predložila Vlada RS.

Predsednik Zveze Romov Slovenije Jožek Horvat je poudaril, da podpira omenjeni zakon, pri katerem se Zveza Romov že od začetka aktivno ukvarja, saj prinaša pozitivne rešitve romske problematike. Kot najbolj problematično je izpostavil vprašanje urejanja romskih naselij. Enako meni tudi predsednik Državnega zbora g. Cukjati, ki se strinja s predsednikom Zveze Romov, da naj bodo inšpekcijske službe strpne pri izvrševanju odločb v

zvezi s črnimi gradnjami in naj počakajo, da se tovrstna vprašanja rešijo z zakonom in potem tudi s programom celostnega reševanja teh vprašanj.

Predsednik Državnega zbora g. Cukjati je izrazil zadovoljstvo nad konstruktivnim delovanjem Zveze Romov Slovenije, saj meni, da je sodelovanje z državnimi organi prava pot do uspeha. Ob tem je dodal, da je prepričan, da se bo sodelovanje nadaljevalo tudi po obravnavi zakona, ki ga je dodelil Odboru Državnega zbora za notranjo politiko, javno upravo in pravosodje in je pričakovati, da bo sprejet do začetka poletja.

Pogovoru je prisostvovala tudi predsednica Odbora za notranjo politiko, javno upravo in pravosodje Mojca Kucler Dolinar.

# Janša s predstavniki Romov

## Horvat Romeo POPO

Predsednik vlade Janez Janša se je (21. februarja) v okviru vladnega obiska Pomurja v Moravskih Toplicah srečal s predstavniki Zveze Romov Slovenije. Direktor Urada za narodnosti Stanko Baluh, je povedal, da so na tokratnem drugem srečanju obravnavali nekatere stvari, o katerih so se pogovarjali že pred dvema letoma.

Po njegovih besedah so se sogovorniki strinjali, da je bilo v tem obdobju storjenih precej korakov naprej.

Baluh je med pozitivnimi koraki na področju Romske problematike omenil predvsem napredek na področju zaposlovanja, šolstva in reševanja prostorske problematike ter dodal, da drugih večjih in nerešljivih vprašanj trenutno ni. Še posebej je kot pozitivno smer omenil tudi bodoči zakon o romski skupnosti, ki je trenutno v parlamentarni proceduri in bo po njegovem mnenju še dodatno pospešil reševanje težav, s katerimi se slovenski Romi srečujejo.

V zvezi z reševanjem problematike nelegalnih

romskih naselij je direktor Urada za narodnosti, ki je potrdil, da so se na tokratnem srečanju pogovarjali o vseslovenski romski problematiki in ne le o prekmurskih Romih, dejal, da se s tem na pobudo okoljskega ministra Janeza Podobnika ukvarja posebna delovna skupina. Kot je dejal, bodo konkretne primere začeli reševati v kratkem, pri čemer bodo najprej izbrali tri vzorčne občine in skušali rešiti težave tam, kjer je stvar trenutno najbolj kritična.

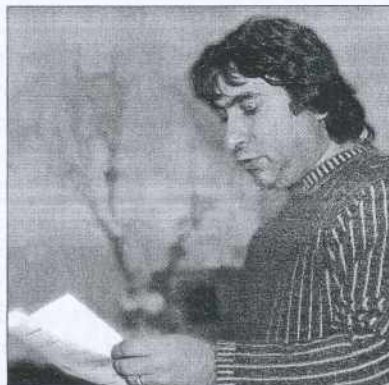


## Ponekod še vedno brez elektrike

### Horvat Romeo POPO

Predsednik Zveze Romov Slovenije Jožek Horvat Muc je po srečanju izrazil zadovoljstvo, da se je v zadnjih dveh letih od prejšnjega sestanka z nekaterimi vladnimi ukrepi dosti stvari pomembno spremenilo na bolje, s čimer se lahko pohvalijo tudi v evropskem prostoru. Sicer pa so vladne predstavnike opozorili na to, da je še vedno precej romskih naselij brez vode in elektrike, v

zadnjem času pa jih tudi skrbijo inšpekcijske odločbe za rušenje hiš oz. naselij. Kot je dejal Horvat, jim je Janša zagotovil, da bodo z nekaterimi ukrepi skušali odpraviti omenjene težave, se pa po njegovem tudi Romi sami zavedajo, da rešitve ne bo čez noč in da bodo morali pri iskanju rešitev državi pomagati tudi sami.



## Z ministrom za okolje in prostor o urejanju romskih naselij

### Roman Cener

Minister za okolje in prostor Janez Podobnik s sodelavci se je s predstavniki Zveze Romov ter predstavniki novomeške občine v sredo 28. februarja v Novem mestu pogovarjal o urejanju romskih naselij. Letos na tem področju pričakuje pomembne premike, saj naj bi državni zbor v kratkem sprejel nov zakon o romski skupnosti, še letos prav tako zakon o prostorskem načrtovanju, pripravljajo pa tudi projekte za koriščenje evropskih kohezijskih skladov, namenjenih komunalnemu urejanju naselij. Predstavniki novomeške Policijske uprave so mu sicer zatrjili, da se varnostne razmere v in ob romskih naseljih izboljšujejo - tudi po zaslugi aktivnih romskih svetnikov.

V Novem mestu bo z rednim delom začela tudi prva policistka-Rominja - Nataša Brajdič, ki prihaja iz krške občine in je bila pred izobraževanjem v Tacnu zaposlena kot vzgojiteljica.

V dolenski prestolnici je sicer največ romskih črnih gradenj v naselju Žabjak in župan Alojz Muhič še vedno dopušča tudi možnost rušenja in preselitve Romov (čeprav denarja za rušenje v občinskem proračunu ni).

In če občina ne bo našla primerne novega prostora zanje, bo v to posegla država.

Muhič pa tudi ob takšnem scenariju kakšnih večjih težav ne pričakuje in ponavlja, da se 'Ambrus ne more ponoviti'. Jeseni naj bi mestni svetniki sprejeli prostorske ureditvene načrte za območje Žabjaka in naj bi bilo znano, ali ga bodo morda namenili razvoju industrije. V Žabjaku je sedaj okrog 40 nelegalno zgrajenih objektov, v drugem delu naselje, v Brezju, pa je legaliziranih okrog 85 hiš, okrog 30 je še vedno črnih gradenj. V nelegalno zgrajenih barakah trenutno živi 72 romskih družin, ki so jim v začetku tega meseca odklopili elek-

trično napeljavo. Po besedah župana so jim predlagali, da bi jih začasno preselili v bivalne kontejnerje in jim napeljali elektriko, kar bi bila najhitrejša rešitev, pa se Romi s tem niso strinjali.

Zadovoljstvo zaradi sodelovanja občine in države ob reševanju prostorske problematike Romov je izrazil tudi predsednik Zveze Romov Slovenije Jožek Horvat-Muc, ki je sestanek označil za zelo konstruktiven. Ob aktivnostih novomeške občine pa se je zavzel predvsem za zagotovitev trajnih rešitev. V reševanje problematike urejanja romskih naselij se je vključilo tudi ministrstvo za obrambo, ki je lastnik nekaterih zemljišč, na katerih bivajo Romi. "Pri tem je potreba po legalizaciji romskih naselij zelo velika," je še poudaril Muc. V primeru rušenja nelegalno zgrajenih objektov se je za zagotovitev ustreznih nadomestnih bivališč zavzel tudi podpredsednik Zveze Romov Slovenije Bojan Tudija.

## Predstavniki IRU pri nas

### Zdravko

16. in 17. februarja smo gostili predstavnike mednarodne romske organizacije IRU (International Romani Union). V petek smo gostom predstavili vodstvo Zveze in razna prizadevanja za reševanje romske problematike s strani Zveze.

Drugi dan srečanja pa smo povabili tudi ministra za okolje, direktorja Urada za narodnosti in direktorico Urada za razvoj šolstva.

Po srečanju na novinarski konferenci je predsednik Vlade komisije za zaščito romske skupnosti, okoljski minister Janez Podobnik, povedal, da so obravnavali vsa najpomembnejša vprašanja, ki zadevajo romsko skupnost. Predstavili so možnosti izobraževanja Romov, predvsem otrok in njihovih



učiteljev, delovnopравни položaj ter status romskih svetnikov. Tako si obetajo spremembe tudi v občini Grosuplje, saj naj bi spremenili zakon, tako da bi Romi tudi tam dobili svojega predstavnika v občinskem svetu.

S srečanjem je bil zadovoljen tudi direktor Urada za narodnosti Stane Baluh, povedal je, da je izmenjava pogledov bila zelo koristna, izredno pozitiven primer sodelovanja pa se tako širi v evropski prostor.

Jožek Horvat je ta prvi obisk predstavnikov IRU v Sloveniji ocenil kot koristen, sicer pa po njegovem, razmere v Sloveniji v organizaciji dobro pozna. IRU je Horvatu podelila tudi posebno priznanje oz. certifikat.

## Odprli vrtec Pikapolonica v Brezjem

### Cener Romeo

Minister za šolstvo in šport Milan Zver je s predstavniki mariborskega podjetja Marles hiše in Mestne občine Novo mesto v romskem naselju Brezje v začetku meseca marca odprl prenovljeni oz. na novo zgrajeni vrtec Pikapolonica.

Edini romski vrtec v novomeški občini, ki ga je redno obiskovalo 29 otrok, so zaradi dotrajanosti 40 let stare barake zaprli marca

lani, poleg tega pa občina kot ustanoviteljica vrtca v 13. letih delovanja zanj ni pridobila uporabnega dovoljenja. Otroke so nato preselili v druge okoliške vrtce, novega pa so - kot pravijo vsi vpleteni - po zaslugi enkratnega sodelovanja zgradili v slabem letu dni. Pogodbo o izgradnji nove Pikapolonice sta namreč tedanji novomeški župan Boštjan Kovačič in direktor podjetja Marles hiše



Nekdanji vrtec - stari

Maribor Slavko Cimerman podpisala v začetku septembra lani.

Vrtec je ostal na skoraj istem mestu kot prejšnja dotrajana baraka, ima en oddelek in je zasnovan tako, da ga je možno še razširiti.



Ima okoli 250 kvadratnih metrov površine, zraven pa otroško igrišče in parkirišče.

Minister Milan Zver je v Novem mestu ponovno poudaril pomen zgodnje socializacije Romov in vrtec je prvi predpogoj za kasnejšo integracijo. Po njegovih besedah je pomemben tudi dober in usposobljen učiteljski kader.

Vključevanje romskih otrok v

predšolsko vzgojo sicer obravnava strategija, sprejeta leta 2004 in počasi v Sloveniji poleg šolskega sistema za italijanske in madžarske učence pridobivamo še poseben vzporeden šolski sistem za romske otroke, pravi minister Zver.

Z odprtjem vrtca Pokapolonica so veseli tudi na OŠ Bršljin - pravi ravnateljica Martina Picek, saj je to edini način, da se otroci

nato lažje vključijo v šolski sistem.

Na bršljinški šoli je sicer trenutno 85 romskih otrok. Romski svetnik Zoran Grm upa, da bo občina zdaj poskrbela še za potrebno opremo vrtca in meni, da bodo Romi svoje otroke zdaj še raje svoje otroke pošiljali k predšolski vzgoji v domačem naselju.

## Na novomeškem Novem trgu smo odprli pisarno ZRS

**Baranja Stanko - Muri**

Na novomeškem Novem trgu smo 5. februarja 2007 slovesno odprli pisarno Zveze Romov Slovenije. Na otvoritvi je direktor Urada za narodnosti RS Stane Baluh izpostavil pomen ZRS pri predstavljanju interesov romske skupnosti tako do države kot do lokalnih skupnosti. Baluh je dejal, da je krovna Zveza imela ključen pomen tudi pri ustanovitvi več kot 30 romskih društev, ki prvenstveno skrbijo za jezik, glasbo, ples, šege in navade. Zveza Romov Slovenije sodeluje tudi pri oblikovanju državne politike do te skupnosti, tako je Baluh izpostavil vlogo pri oblikovanju statuta romskega svetnika.

"Novi prostori, ki jih Zveza danes dobiva na Dolenjskem, bodo omogočili nemoteno, vsekakor pa še boljše delovanje, ki je po eni strani zelo pomembno za predstavljanje romskih interesov in



želja do države in lokalne skupnosti, po drugi strani pa izredno pomembno za ohranjanje romskih vrednot, kulture in jezika," je dejal Baluh.

Naložba je po besedah predsednika ZRS Jožeka Horvata Muca znašala dobrih 50 tisoč € (12 milijonov tolarjev), novomeška pisarna pa je pomembna tudi zaradi velikega števila Romov na tem območju.

V pisarni bo deloval podpredsednik ZRS Bojan Tudija. Horvat pričakuje, da bo Tudija dobro deloval oz. izboljšal sodelovanje z Mursko Soboto in da bo pisarna odprta tako za vse Rome kot tudi za Nerome. Pisarna bo na voljo tudi predstavnikom romskih društev in ostalim aktivistom, način delovanja in uradne ure pa bodo še določili.

Foto: Stanko Baranja-Muri



## Romski svetniki v državnem svetu

### Zdravko

Forum romskih svetnikov pri Zvezi Romov Slovenije se je meseca februarja v Državnem svetu udeležila sklepne konference mednarodnega projekta Vzgoja in izobraževanje za borbo proti diskriminaciji v Sloveniji.

Na konferenci so govorili tudi o

položaju romske skupnosti v Sloveniji, predsednik Foruma romskih svetnikov g. Darko Rudaš je predstavil mnenje foruma o predlogu zakona o romski skupnosti v Sloveniji, ki ga je za obravnavo v državnem zboru pripravila Vlada. Opozoril je, da

so bili Romi le skromno zastopani v komisijah, ki so pripravljale osnutek. Po njegovih besedah besedilo ne predvideva nobenih posebnih pravic za Rome na primer na področju stanovanjske problematike, zaposlovanja in izobraževanja.

## Usposabljanje romskih svetnikov in aktivistov

### Zdravko

5. marca 2007 smo skupaj s pomočjo Urada Vlade RS za narodnosti v Murski Soboti pripravili prvo letošnje usposabljanje romskih svetnikov in aktivistov.

Udeleženci so bili iz Prekmurja, Maribora in z Dolenjske.

Po besedah predsednika Zveze je namen tega usposabljanja predvsem usposobiti romske svetnike in jim posredovati več znanja, ki ga potrebujejo pri delu v občinskih svetih. V prejšnjem mandatu

delovanja romskih svetnikov se je namreč pokazalo, da so nekateri svetniki zgolj številke, s katerimi so občine izpolnile zakonsko obvezo.

Zveza bo skupaj z uradom za narodnosti poskrbela za stalno izobraževanje izvoljenih predstavnikov romske skupnosti.

Kot prvi predavatelj na usposabljanju je spregovoril župan občine Dobrovnik Marijan Kardinar, ki je udeležencem predstavil

delo v občinskem svetu in o tem, kako si predstavlja romskega svetnika kot občana in človeka.

Strokovni sodelavec Zveze Romov Slovenije g. Geza Bačić je udeležencem predstavil nekaj svojih pobud za učinkovitejše delovanje romskih svetnikov kakor tudi predsednikom romskih društev.

Direktor Urada vlade RS za narodnosti g. Stane Baluh pa je razložil predlog zakona o romski skupnosti.

Jožek Horvat - Muc je opisal organiziranost Romov v Sloveniji in delovanje Zveze Romov Slovenije.

Ob koncu se je predavateljem pridružila še ga. Vera Klopčič iz Inštituta za narodnostna vprašanja, katera je predavala o mednarodnem pravu manjšin s posebnim poudarkom na Romih.

Na tokratnem usposabljanju je kakih dvajset slušateljev v enem dnevu pridobilo veliko informacij z različnih področij, upamo, da bodo jih tudi dobro izkoristili pri svojih aktivnosti.



Geza Bačić



Marijan Kardinar

# Občina Krško svetla izjema v Sloveniji

## Delo

Občina Krško svetla izjema v Sloveniji: odkupila je zemljišče, na katerem živijo Romi v naselju Kerinov Grm

Tik pred tiskom 29. številke naše revije smo zasledili razveseljujočo novico katero namenjamo Romom v naselju Kerinov Grm kakor tudi ostalim občinam v vzgled za urejanje lastniških razmerij v romskih naseljih.

Krško - Občina Krško, kjer na štirih lokacijah živi nekaj manj kot 300 Romov, je zaradi potreb po reševanju romske problematike med drugim pristopila k urejanju njihovih bivanjskih razmer. Po zemljiško knjižnih in geodetskih postopkih so naredili še zadnji korak k pravni podlagi, ki daje osnovo za sklenitev prvih kupoprodajnih pogodb med Romi in občino za nakup zemljišč v največjem romskem naselju Kerinov Grm. S tem bo občina Krško Romom omogočila, da bodo Romi lahko prvič pridobili lastninsko pravico, so sporočili z občine.

### Občina je že odkupila zemljišča

Občina je za potrebe legalizacije naselja že odkupila zemljišča, na katerih stoji 25 črnih gradenj, naročila pa je tudi postopek parcelacije in pripravila pogoje, da bodo Romi lahko odkupili parcele, na katerih stojijo njihovi domovi. To omogoča dokončno legalizacijo objektov, pridobitev gradbenega dovoljenja ter priključitev na električno omrežje. Trenutno so dejanski interes za odkup izkazale tri romske družine.

Občina Krško je tako od danes

naprej zemljiško knjižni lastnik največjega romskega naselja na njenem območju. Lahko bo izdana odločba geodetske uprave o parcelaciji oziroma določene gradbene parcele v skladu z lokacijskim načrtom za Kerinov grm, kar občini daje tudi osnovo za začetek postopka prodaje gradbenih parcel zainteresiranim Romom.

Prebivalci Kerinovega Grma bodo zemljišča lahko kupili po ceni šest evrov za kvadratni meter. Zemljišče obsega 34 gradbenih parcel za obstoječe stanovanjske objekte, 18 gradbenih parcel za predvideno novo gradnjo, nekaj več kot 10.000 kvadratnih metrov pa zajemajo skupne površine kot so igrišča, osrednji trg z večnamenskim objektom, avtobusno postajališče in zelene površine.

Delo, K.K./STA,  
čet 15.03.2007

### Tudi naslednji članek govori odkupu zemljišča na katerem živijo Romi v naselju Kerinov Grm. Objavljamo ga v celoti.

Občina Krško svetla izjema v Sloveniji: odkupila je zemljišče, na katerem živijo Romi v naselju Kerinov Grm - Romska naselja, ne glede na spremembe zakonodaje, ostajajo občinska skrb

Delo, pon 19.03.2007, Matej Košir

Krško - Zakon o prostorskem načrtovanju, ki je že v postopku sprejemanja, naj bi bistveno poenostavil umeščanje degradiranih naselij v občinske prostorske plane, kar je pomembno predvsem z vidika urejanja

romske problematike. Vendar niti ta zakon niti zakon o romski skupnosti, ki je prav tako v proceduri, ne rešuje vprašanja prisvajanja zemljišč. Črne gradnje v romskih naseljih namreč običajno stojijo na tuji zemlji, zato njihova legalizacija, ne glede na zakonsko podlago, ni mogoča. Občina Krško je prejšnji teden tudi formalno postala lastnica največjega romskega naselja.

Gljučna pridobitev zakona o romski skupnosti naj bi bila varovalka, ki jo v urejanje bivanjskih razmer v romskih naseljih vnaša država. Sama naj bi torej poskrbela za ureditev naselij, če tega ne bodo storile slovenske občine. Vendar po besedah Damijana Urankerja iz ministrstva za okolje država nima pristojnosti pri urejanju lastniških razmerij v romskih naseljih. "Črnograditeljstvo je slovenski nacionalni šport in torej ni glavna težava pri prostorskem urejanju romskih naselij, to je pravzaprav ravno uzurpacija zemljišč. Tu še vedno iščemo rešitev, za zdaj pa poskušamo poiskati možnost, da bi občinam povrnili sredstva za nakupe teh zemljišč," pravi Uranker. Poseg države mimo občin je torej očitno mogoč le na papirju. Enako verjetno velja tudi za poenostavitve postopkov legalizacije, ki jih prinaša zakon o urejanju prostora.

Urejanje romskih naselij bo tako še vedno ostala predvsem zadeva slovenskih občin. Večina jih še vedno čaka na državo, ugotavlja Uranker, svetla izjema pa je po njegovih besedah občina Krško. Pred leti je namreč od-

kupila vsa zemljišča v največjem romskem naselju Kerinov Grm, pred nekaj dnevi pa so se končali vsi postopki prenosa, tako da je tudi formalno postala lastnica naselja, v katerem stoji 25 črnih gradenj.

Ko bo izdana odločba geodetske uprave o parcelaciji in bodo določene gradbene parcele v skladu z lokacijskim načrtom, bo občina lahko začela prodajati parcele zainteresiranim Romom.

Območje zajema tudi nekaj več kot 10.000 kvadratnih metrov skupnih površin za igrišča, osrednji trg z večnamenskim objektom in avtobusno postajališče. Po sklepu občinskega sveta bodo Romi za kvadratni meter zemljišča plačali šest evrov.

Tri družine so po besedah župana občine Krško Franca Bogoviča takoj pripravljene odkupiti zemljišča. "Z drugimi pa se bomo morali dogovoriti za

obročno odplačevanje ali pa jim bomo podelili stavbno pravico, da bodo dobili gradbeno dovoljenje za svoj objekt in si napeljali elektriko in vodo." Kot še dodaja Bogovič, država legalizacije takšnega naselja ne more izpeljati sama. "To je naloga občin, država pa bi jim morala pri tem finančno pomagati, da bi se te zadeve urejale nekoliko hitreje."

## Zveza Romov podarila knjige murskosoboški škofiji in cerkvi Sv. Nikolaja

**Roman Cener**

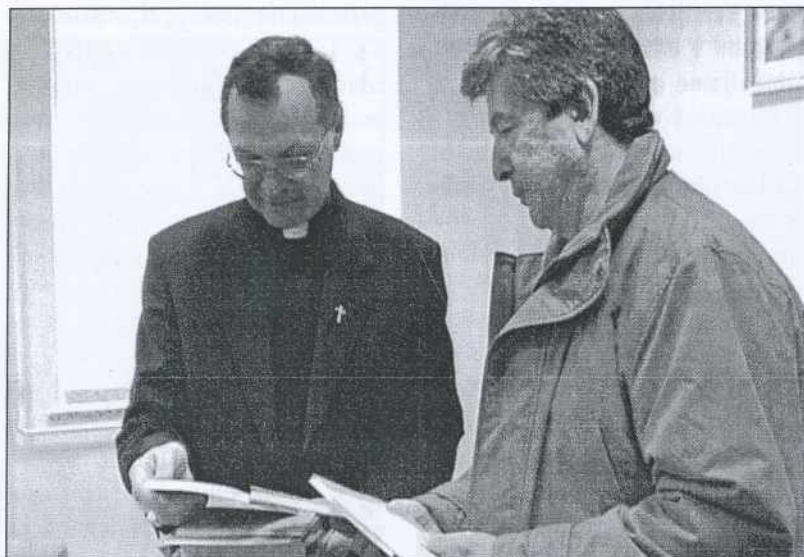
V začetku leta je predsednik Nadzornega odbora pri Zvezi Romov g. Štefan Bajič podaril razne knjige murskosoboški škofiji in cerkvi Sv. Nikolaja.

Darila je bil vesel tudi škof murskosoboške škofije msgr. Marjan Turnšek. Pove, da je že na samem začetku odkar je prišel v to škofijo bil lepo pozdravljen

in sprejet med Romi. Pove še, da mu bo ta podarjena literatura razširila obzorje, vpoglede v romsko življenje in se še dodatno poglobil v romsko kulturo, saj mu je do sedaj bila tuja. Vesel je bil tudi povabila na prireditev Drugačnost nas združuje, katera je potekala lani decembra. "To je melodičen narod, zelo izrazna

kultura, navdušuje me to, da so Romi ljudje, ki se znajo s telesom izražati, ne samo z besedami".

Zveza Romov bo odslej literature katere izdaja, posredovala tudi murskosoboški škofiji, tako kot do sedaj cerkvi Sv. Nikolaja.



Msgr. Marjan Turnšek in Štefan Bajič



Župnik Martin Horvat

# Romske ženske v Sloveniji

**Janja Rošer**

V Sloveniji je med Romi v povprečju več žensk kot moških.

Za Rome kot manjšinsko skupino velja, da so ženske izpostavljene dvojni diskriminaciji- najprej rasizmu, kateremu so izpostavljeni vsi Romi ne glede na spol, hkrati pa so podrejene kot ženske, kar je značilno za zaprte, osamljene, izrinjene in zelo tradicionalne, na patriarhalno družino vezane načine romskega življenja.

Romske ženske so ena izmed najbolj ranljivih in diskriminiranih skupin. Romi oz. romske ženske niso obravnavane enako kot pripadniki večinskega naroda. Predstavniki institucij se ponavadi z njimi pogovarjajo v strokovnem jeziku, ki jim je nerazumljiv, zato velikokrat zaradi nerazumevanja naletijo na težave. Zaradi te diskriminiranosti Romi ne dobivajo dovolj informacij, ki so pomembne za vsakdanje življenje.

Po vsej Evropi je romska ženska poznana kot čutna, seksualno izzivalna in vznemirljiva.

V Angliji je kot stereotip za romsko žensko mišljena kar španska romska ženska in kot takšna je upodobljena na slikah: črnolasa z globokim dekoltejem, širokim krilom, našopirjeno hojo in rokami na bokih.

Od romske ženske se pričakuje da bo rodila veliko otrok in skrbela zanje. Romi zelo cenijo rodovitnost žene.

P. Štrukelj pravi, da ima v romski skupnosti pomembno vlogo najstarejša ženska v rodu, katera ima naziv PHURI DEJ. Ta starejša žena je uživala ugled in spoštovanje, je bila izkušena in modra in je seznanjala mladi rod s starimi šegami. Njena veljava in vpliv sta bila navzoča v vseh zadevah rodbinskih članov, ki so upoštevali njene nasvete in odločitve.

Nasploh je mogoče reči, da ima žena v romski skupnosti pomembno mesto. Njena opravila zajemajo vso družino, ona je pogavitna oskrbovalka življenjskih potrebščin in ohranjevalka rodu in rodbinskih šeg.

## REVŠČINA ROMSKIH ŽENSK

Romske ženske v Sloveniji imajo zelo veliko stika z socialnimi delavkami. Romske ženske so socialno prikrajšane že od rojstva naprej. Prikrajšane so za moč, predpisana so jim mesta in vloge v družbi.

Romska ženska je potisnjena v brezmočni položaj. Zatirana je s strani okolja zaradi rase, nizke izobrazbe, revščine, v družini pa je podrejena ker je ženska.

Dejstvo je, da večina Romov živi v revščini, verjetno pa revščina še bolj prizadeva ženske, saj se od njih pričakuje, da shajajo z revščino, da obdržijo skupaj družino, da skrbijo za gospodinjstvo.

Revščina negativno vpliva na zdravje romskih žensk, njihovo zdravje je bolj ogroženo kot pri moških, romske ženske pa umirajo prej kot moški, pri ostali populaciji pa je življenska doba žensk daljša

Glavni vzroki za izključenost Rominj in tudi Romov so slabi življenjski in stanovanjski pogoji, nizka stopnja izobrazbenosti in nepismenosti, šibek položaj na trgu dela, slabo zdravstveno stanje, revščina, segregacija v šolstvu, stereotipi in predsodki med neromskim prebivalstvom

## IZOBRAŽEVANJE ROMOV IN ROMSKIH ŽENSK

Izobraževanje je ključnega pomena za izboljšanje položaja romske skupnosti, za izboljšanje možnosti zaposlovanj in učinkovito participacijo.

Še posebej pa je izobraževanje pomembno za celotno področje ohranjanja jezika, kulture in običajev, ki tvorijo temeljne elemente narodne identitete ter so posebej pomembni za obstoj, razvoj in varstvo romskega naroda.

## IZOBRAŽEVANJE ROMOV SKOZI ZGODOVINO

Romi so začeli hoditi v šolo razmeroma pozno. Njihov vstop v šolo je namreč bil odvisen od več dejavnikov in sicer od njihove osebne volje, razpoložena učiteljev, odnosa bogatejšega sloja prebivalstva pa tudi od politike določenega časa in okolja.

Za dobo pred 2. svetovno vojno ni skoraj nikakršnih podatkov o vzgoji in izobraževanju Romov. Do leta 1945 so v šolo hodili le dečki, med Romi je veljalo prepričanje, da ženskam ni treba znati brati in pisati, saj je njihova glavna naloga skrbeti za velike družine. Ženske pa so vseeno tiste, ki so prenašale ustno izročilo in ohranjale jezik skozi rodove.

V letih od 1945 - 1965 so romske otroke vključevali v šestih osnovnih šolah: v Bodoncih, Kupšinih

cih, Murski Soboti, Serdici, na Tišini in Cankovi. Leta 1962 so na Pušči odprli prvi romski vrtec, ki še danes uspešno deluje.

V občini Novo mesto je bilo stanje precej slabše, saj se je v 60-ih letih izobraževala le slaba tretjina šoloobveznih otrok. Vzrokov za takšno stanje je več, eden od njih pa je sigurno nizka raven osveščenosti.

Do leta 1972 je bilo vključevanje Romov v OŠ in vrtce prepuščeno šolskim ustanovam ter občinskim prosvetnim službam. Tako je Republiška izobraževalna skupnost namenila sredstva za programe, v katere se vključujejo romski otroci. Leta 1980 pa je Skupnost otroškega varstva sofinancirala predšolsko vzgojo Romov. Financiranje in pisanje zakonov na tem področju je končno postala naloga cele države.

Do leta 1989 je bilo veliko posvetovanj o tej problematiki. O položaju Romov v Sloveniji so leta 1991 govorili tudi v Skupščini Republike Slovenije.

Odločilen poseg o vzgoji in izobraževanju Romov pa pomenijo "Navodila za prilagajanje programa OŠ za romske učence." V teh navodilih so opisani predlogi za vse dejavnosti, ki potekajo v OŠ.

Romski učenci se kljub velikim napredkom še vedno soočajo s težavami. Domače okolje ponekod še namreč ni preveč vzpodbudno, otroci pa imajo tako težave s socializacijo. Otrokom v šoli velik problem predstavlja slovenski jezik, kratkotrajna sposobnost pozornosti, slab šolski obisk in predčasno izstopanje iz programov OŠ. Vendar pa to ne velja za vse. Kot skoraj vsepovsod, tudi na tem področju obstajajo izjeme.

## IZOBRAŽEVANJE ROMOV V SEDANJEM ČASU

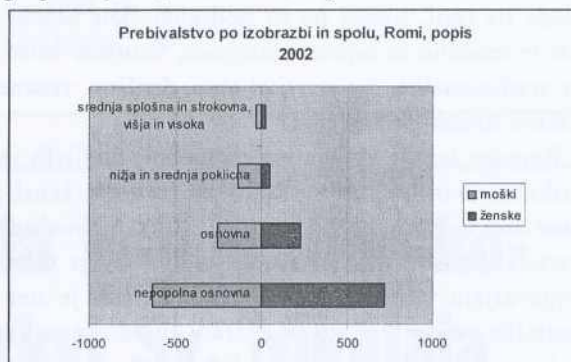
Ustava zagotavlja enake možnosti za izobraževanje vsem slovenskim državljanom, vendar pa noben zakon ne prepoveduje diskriminacije na tem področju. Trije zakoni urejajo izobraževanje Romov in ti zagotavljajo "program dodatnega izobraževanja za romske otroke" na stopnji osnovne šole in "posebne norme in pogoje" na stopnji predšolske vzgoje.

Romski otroci so v šolskem sistemu pogosto segregirani. Med drugim z nadpovprečnim številom otrok, ki obiskujejo "posebne šole" oz. šole s prilagojenim programom. Po navedbah šolske svetovalne službe pogosteje spodbujajo romske otroke k poklicnemu srednjemu izobraževanju, ne glede na njihove individualne sposobnosti.

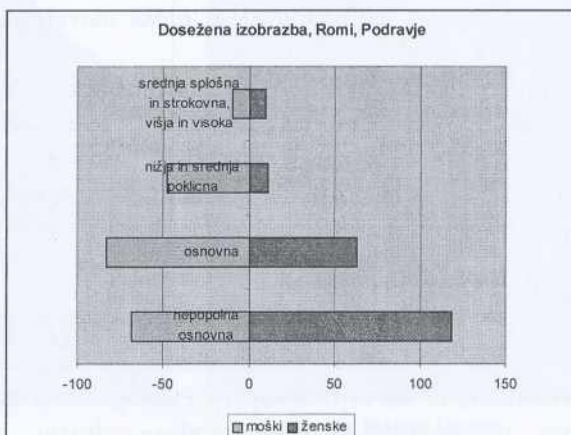
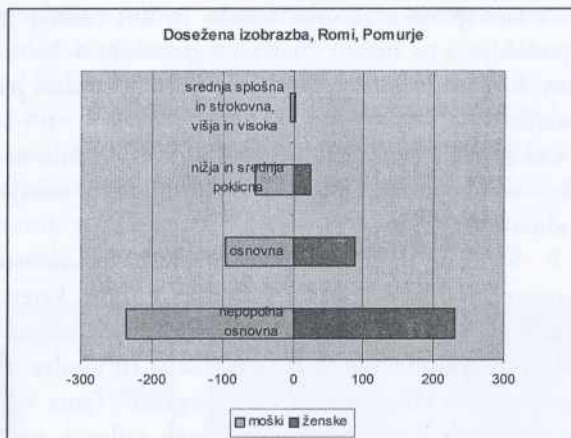
Država dodatno financira šole, ki vpisujejo romske otroke z namenom orgaiziranja posebnih razredov oz. dodatnih učnih ur, namenjenih spodbujanju integracije.

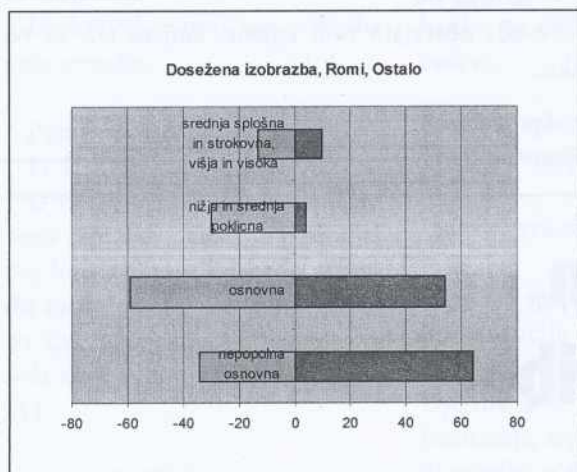
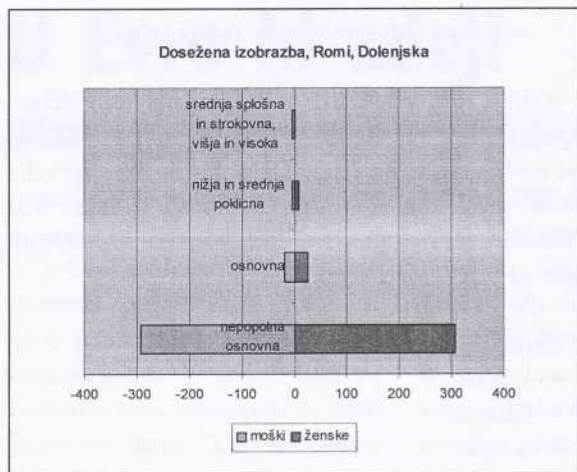
K nizki stopnji izobrazbe prispeva tudi neznanje slovenskega jezika (raziskava ki je potekala na OŠ na Dolenjskem je pokazala, da v 1. razredu OŠ nobeden romski otrok ni znal slovenskega jezika), kakor tudi neobiskovanje vrtcev - predvsem na Dolenjskem.

Romske ženske so po spodnjih podatkih manj izobražene od moških. Razlogi za to so, da so romske družine še vedno zelo patriarhalne. Za romske ženske velja, da skrbijo za otroke in gospodinjstvo, izobrazba ni pomembna.



Podatki o izobrazbeni strukturi pripadnikov romske skupnosti izkazujejo nizko izobrazbeno strukturo, saj več kot 65% (moški 60%, ženske 70%) pripadnikov romske skupnosti nima dokončane osnovne šole.





Razrez podatkov o doseženi stopnji izobrazbe pripadnikov romske skupnosti in po spolu izkazujejo manjšo zastopanost romskih žensk v vseh kategorijah dosežene izobrazbe, ki presega osnovno šolo.

Iz zgornjih podatkov se vidi razlika med Prekmurjem in Dolenjsko. V Prekmurju je več izobraženih Romov kot na Dolenjskem, vendar pa so vseeno ženske tiste, ki so manj izobražene od moških.

Za romske ženske se v Sloveniji organizirajo tudi neformalna izobraževanja in sicer:

- predavanja o zdravi prehrani
- o raku na dojkah in drugih boleznih
- o nasilju nad ženskami
- razni tečaji: kuharski, šiviljski
- seminar- Romske ženske to zmoremo- ki je bil zelo odmeven v javnosti. Potekal je v 6 mestih po vsej Sloveniji. Na seminarju so se ženske naučile kako biti bolj samozavestne, kako si izboljšati samopodobo itd.

**ZAPOSLOVANJE**

Po popisu prebivalstva iz leta 2002 je bilo v Sloveniji 85% Romov brezposelnih.

Po neuradnih podatkih je trenutno v Sloveniji brezposelnih kar 98% Romov. V nekaterih predelih Dolenjske je brezposelnost Romov kar 100%.

K veliki stopnji brezposelnosti romskega prebivalstva veliko prispeva nizka izobrazba Romov.

Romi (predvsem na Dolenjskem) se večinoma preživljajo z zbiranjem odpadnih materialov in občasnimi deli. V Murski Soboti je brezposelnost narasla po letu 1991, po zaprtju nekaterih večjih tovarn.

Možnosti za zaposlovanje Romov v Sloveniji zajemajo predvsem vključevanje Romov v programe javnih del (npr. na področjih: ureditev bivalnih razmer, izobraževanje, kmetijstvo).

Pri zaposlovanju Romov se dogajajo tudi diskriminacije. Delodajalci Rome prepoznajo tudi po primku, zato veliko Romov priimek spremeni.

Romske ženske so pri zaposlovanju na slabšem položaju kot moški, saj so tudi po zgornjih podatkih manj izobražene.

Še vedno obstaja prepričanje, da je romski ženski mesto v kuhinji kjer skrbi za družino in moža. V tej luči jih vidijo predvsem moški partnerji, saj je za romske družine značilno, da so v večini še vedno patriarhalno usmerjene.

Položaj romskih žensk je kompleksen: romske ženske se praviloma neizobražene, brezposelne, odvisne od socialne pomoči, ujete v okvire romske kulture. Na območju Dolenjske programe izvajajo območne enote Zavoda za zaposlovanje RS, razvojno izobraževalni centri, privatna podjetja in javne ustanove (npr. Knjižnica Mirana Jarca iz Novega mesta).

Na območju, ki ga pokriva Območna služba Zavoda za zaposlovanje v Murski Soboti so se Romi vključevali v različna javna dela v svojem okolju. Posebnih programov, kamor bi se vključevali izključno Romi, v Prekmurju niso organizirali

temveč se vključujejo v redne programe za zaposlovanje. Romi iz Prekmurja izboljšuje svoj socialno ekonomski položaj z občasnimi sezonskimi in priložnostnimi deli v sosednji Avstriji.

Poklici, ki so jih romske ženske opravljale v preteklosti so bili:

- pletarjenje
- vedeževanje
- drobljene kamnov - pomagale so možem
- zdravilstvo- nabiranje zelišč ter zdravljenje z njimi

Poklici, ki jih romske ženske opravljajo danes

- čistilka
- šivilja
- prodajalka

- sezonska dela (nabiranje sadja, zelišč)

Veliko romskih žensk v Prekmurju hodi delat v Avstrijo, nekatere so tam redno zaposlene, nekatere pa hodijo delat na črno. Dela, ki jih tam opravljajo so predvsem sezonska (nabiranje sadežev itd). Nekatero pa so zaposlene tudi v različnih podjetjih, kjer ni pogoj višja izobrazba.

Željeni poklici romskih punc:

- kuharica
- frizerka
- šivilja
- čistilka itd.

Seveda obstajajo tudi izjeme, ampak teh ni veliko.

## Srečanje z županom Mestne občine Maribor

### *Elvis Džemali*

Novoizvoljeni župan Mestne občine Maribor gospod Franc Kangler, je dne 22.2.2007 na Mestni občini Maribor sprejel predstavnike Romskega društva Romano Pralipe Maribor. Srečanja sta se udeležila predsednik romskega društva Fatmir Bečiri in tajnik romskega društva Džemali Elvis.

Predsednik romskega društva je novoizvoljenemu županu predstavil dosedanje delovanje romskega društva, poudaril dosedanje dosežke ter ga seznanil z romsko problematiko v Mariboru. Predstavil je svoj predlog za ustanovitev komisije za romska vprašanja. Gospoda župana je seznanil glede kulturne prireditve, ki jo bo izvedlo Romsko društvo Romano Pralipe Maribor, 6.4.2007 ob praznovanju svetovnega dneva Romov ter ga

prosil za pomoč, glede najema in ozvočenja dvorane za praznovanje. Gospod župan je obljubil, da bo Mestna občina Maribor podpirala delovanje Romskega društva Romano Pralipe Maribor.

Predsednik Romskega društva Romano Pralipe Maribor, Fatmir Bečiri, se iskreno zahvaljuje gospodu županu Francu Kanglerju za topel in prisrčen sprejem.





# U Evro hi adej!

## Roman Cener - Srna

Andi aja številka Romano them tumenge pisinas palu Evro.

Zi banka Slovenije, so hi pri Slovenki cesti 35 andi Ljubljana, šej u paprušaune louj paruvaha kada kamaha. U hurde louj pa mejk deš berš, adau ovla ži lejsti december 2016. Vaši menjauva hi mejk cejt.

Mijk djefkar tumenge pisinaha palu evrodja.

Pomembni dautomdja:

### 1. 1. 2007

U € Dij, i nevi valuta, kezdeto neva cejtjakro, kada pe pothinjel duj lojenca andu tolaurdja te andu evrodja. Auri pa sita djerinaha čak u evrodja. U menjauva ovla andi valuta 1EUR = 239,64 SIT.

### 14. 1. 2007

Kijsno te potjinel duj vrsti lujenca.

### 1. 3. 2007

Kijsno hi u šenken te menjaulinel u tolaurdja andu evrodja andu banki, hranilnici te andu pošti. Palu dau dautum, pa kezdinla šenken te menjaulinel andi Banka Slovenija, bri cejtjakri omejitjev. Te menjaulinel u hurde louj pa ovla ži lejsti dij andu berš 2016.

### 30. 6. 2007

Palu adau dautum herinla te oznaučevinal i cejna andi tolaurdja.

### 31. 12. 2016

U lejsti dij te menjaulinel u hurde louj andi Banka, ovla 31. 12. 2016.

### Evrofon 080 2002

Pri adej brezplačni telefonski številka, šej akhauren saku delavni dij, miškri 9. te 19. oura.

Pra aja številka šej phučen sa so tumen zanimaulinel pali manjava u tolardja vašu evro. Pru evrofon tumenge daha sa informauciji pali Evropakri cetraulni banka, te mejk sa, pali evropakri zadevi.

### Posebna spletna straun pali uvedba evrodja

[www.evro.si](http://www.evro.si)

Pri aja spletni heju djerinaha u informauciji palu evro te i pali uvedba evroja andi Slovenija. Djerinaha te i sa povezuva saki instituciji, sej sodelovaulinde andi uvedba u evrodja.

Buter informauciji hi pri spletni heju insituciji, sej but po-

možinde zi pripravuava hot djerinaha u evrodja.

Banka Slovenije [www.bs.si](http://www.bs.si)

Ministrstvo za finance

[www.gov.si/mf/](http://www.gov.si/mf/)

Portal Evropske unije [www.europa.eu](http://www.europa.eu)

Evropska centralna banka

[www.gcd.int](http://www.gcd.int)

Ministrstvo za gospodarstvo

[www.mg.gov.si](http://www.mg.gov.si)

Gospodarska zbornica Slovenije

[www.gzs.si/evro](http://www.gzs.si/evro)

Zveza potrošnikov Slovenije

[www.evropotrošnik.si](http://www.evropotrošnik.si)

Obrtna zbornica Slovenije

[www.ozs.si](http://www.ozs.si)

Agencija za trg vrednostnih papirjev [www.a-tvp.si](http://www.a-tvp.si)

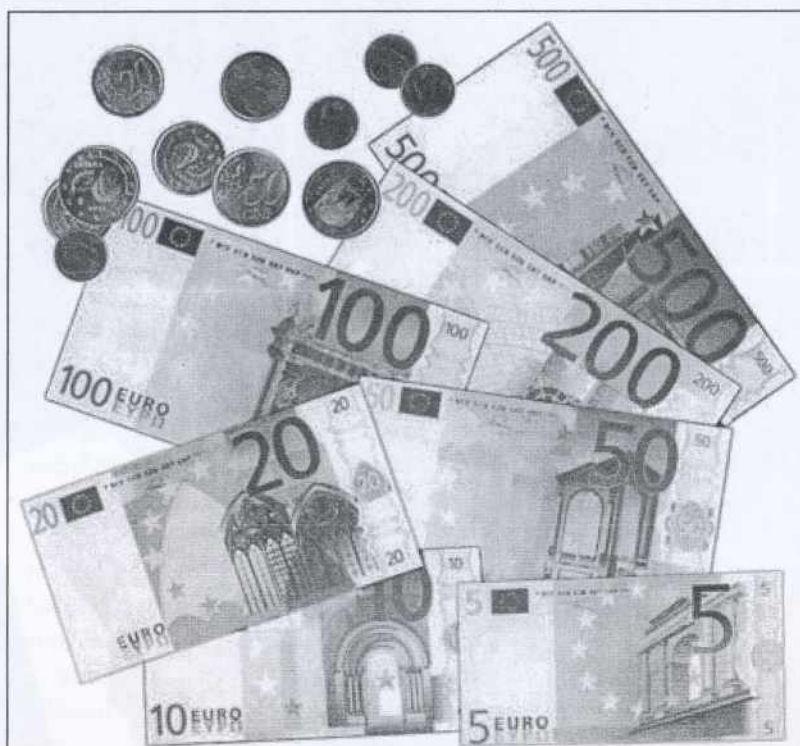
Statistični urad RS

[www.stat.si/evro.asp](http://www.stat.si/evro.asp)

Združenje bank Slovenije

[www.zbs-giz.si](http://www.zbs-giz.si)

Ljubljanska borza [www.ljse.si](http://www.ljse.si)



# Vključevanje Romov v izobraževanje

*Bećiri Fatmir*

Na Andragoškem zavodu Maribor se z romsko populacijo intenzivneje srečujejo zadnjih deset let, ko so se Romi začeli vključevati v Osnovno šolo za odrasle. To so predvsem balkanski oz. kosovski Romi, ki so bili v času balkanskih vojn pregnani s Kosova. V devetdesetih letih prejšnjega stoletja se jih je okrog 15.000 razselilo po vsej Evropi. V Mariboru jih po raznih ocenah živi med 2000 do 3000, pomešani so med večinsko prebivalstvo. Ker priseljeni Romi niso v svoji matični državi imeli možnosti za izobraževanje, se Andragoški zavod Maribor že desetletje trudi za vključevanje Romov v izobraževanje. Pri izobraževanju so naleteli na različne težave.

Opazili so, da Romi neradi obiskujejo organizirano učno delo ter nimajo razvitih učnih navad zaradi nespodbudnega do-

mačega okolja. Opazili so tudi slabšo učljivost zaradi pomanjkanja učnih navad, razne oblike učnih težav, manjšo sposobnost koncentracije, težave z usvajanjem nekaterih učnih vsebin (tudi jezik, matematika, slovnica). Uspešno učenje je prišlo do izraza ob konkretnih primerih (poskusi pri fiziki, naravoslovju) ter izrazito nadarjenost za t. i. "umetniške" predmete (likovna vzgoja, glasba).

Zaradi vseh težav, ki jih imajo pri izobraževanju Romov, se Andragoški zavod Maribor usmerja v razvoj novih izobraževalnih oblik za romsko populacijo.

Izvajajo Motivacijske delavnice, katere temeljijo na komunikaciji z Romi. V sodelovanju z Ministrstvom za šolstvo nadaljujejo program funkcionalne pismenosti za romske ženske. V sodelovanju z Zavodom za zaposlovan-

je Maribor spodbujajo intenzivnejše vključevanje Romov v Osnovno šolo za odrasle.

Izvajajo program Projektnega učenja za mlajše odrasle - PUM.

Opaža se, da se najstniške krize znotraj patriarhalne romske skupnosti praviloma rešujejo na način zgodnjih porok, kar vodi do dodatnih problemov in povzročanja socialnih stisk. Nekatera mlada dekleta so močno podrejena tašči in moževim sorodnikom ter prihaja do velikih zapletov pri razvezah.

Ženske po petindvajsetem letu praviloma sploh ne izstopajo iz okvira zaprtih romskih skupnosti. Slabo znajo slovenščino ter se pojavljajo problemi pri komunikaciji. Zaradi pomanjkljive izobrazbe romskih žensk celotne družine živijo v nespodbudnem okolju za izobraževanje. Glede na celotno romsko populacijo v



Mariboru in okolici, se v izobraževanje še vedno vključuje relativno majhen delež Romov, glede na celotno romsko populacijo le tretjina romskih žensk. Kot posledica nizke stopnje izobrazbe je brezposelnost, ki Rome potiska na obrobje družbe.

Zaradi velike brezposelnosti Romov se je Andragoški zavod Maribor vključil v program javnih del, ki poteka od septembra 2006. Zato so v program vključili koordinatorko za socializacijo romskih otrok in zaposlovanje Romov. S pomočjo rom-

skih koordinatorjev Andragoški zavod Maribor želi spremeniti odnos do izobraževanja tako pri vključenem posamezniku kot tudi pri romski skupnosti. Koordinatorja spremljata, motivirata in nudita pomoč Romom na poti do izobraževalnega cilja, redno informirata Rome o izobraževalni ponudbi, vlivata večje zaupanje Romov v izobraževalne institucije, pomagata k večji socialni in delovni vključenosti Romov, k večjemu deležu vključenih odraslih Romov v različne izobraževalne programe, pomagata

premagovati ovire, s katerim se srečujejo Romi na različnih stopnjah izobraževanja, pomagata pri dvigu ravni znanja in delovnih sposobnosti.

S skupnimi močmi Andragoškega zavoda Maribor, Zavoda za zaposlovanje Maribor ter oba koordinatorja so uspeli, da se vse večje število Romov zaveda pomembnosti izobraževanja v vseh fazah življenja. Veseli smo, da so po šestmesečnem sodelovanju s koordinatorji vidni rezultati uspešnega skupinskega dela.

## Otroci so naše največje bogastvo

**Ana Kajtazi**

Na Andragoškem zavodu Maribor - Ljudska univerza, so organizirali likovno delavnico za predšolske romske otroke. Malčki so se pod vodstvom koordinatorice za izobraževanje gospodične Ane Kajtazi izražali v različnih likovnih tehnikah. Veseli so bili nove dogodivščine ter likovnega ustvarjanja. Njihovih likovnih izdelkov pa so najbolj bili veseli njihovi starši.



## Prehľad

**Teodora Petraš, dr.med.spec. epidemiologije**

Prehľad je najbolj pogosta nalezljiva bolezen v zimskem, zgodnjem spomladanskem času. Najpogostejši dejavniki, ki botrujejo večji obolevnosti v tem času so:

- vremenski vplivi, ki terjajo prilagajanje organizma kar zahteva

- večjo porabo zaščitnih snovi
- onesnaženje okolja, ki je v hladnem obdobju bistveno večje, kar pomeni, da smo takrat bolj izpostavljeni škodljivim snovem iz zraka
- v zimskih mesecih se manj gibamo ter več časa preživimo

- v zaprtih, neprezračenih, zakaženih prostorih
- naš zimski jedilnik vsebuje več industrijsko predelane, konzervirane, prekajene hrane in manj biološko polnovrednega svežega sadja in zelenjave

Poznamo prek 200 različnih

virusov, ki lahko povzročajo prehladna obolenja. Gre za nalezljive bolezni zgornjih dihal, ki se kažejo kot nahod (zamašen nos ali izcedek iz nosu), vneta in boleče žrelo, suh kašelj, hripavost, vročina, glavobol, utrujenost. Bolezenski znaki trajajo 3 do 5 dni. Za njimi obolevamo pogosto, v povprečju tri do šest krat na leto. Po prebolelem prehladu ostane slaba in le kratkotrajna odpornost proti virusu povzročitelju prehlada. Ta nas ne ščiti pred ponovnimi okužbami, zato se prehladimo večkrat letno.

Prehladna obolenja se prenašajo z drobnimi, kužnimi kapljicami iz ust in nosu bolnika na

zdrave ljudi okrog njih ali pa si viruse prenesemo na nosno sluznico ali očesno veznico z rokami, skodelicami, kozarci, robčki.

Prehladnih obolenj ne moremo neposredno zdraviti, blažimo le bolezenske težave - s pitjem toplih napitkov, z zdravili, ki znižujejo vročino, ublažijo kašelj in umirijo neprijetne znake vnetja sluznic. Uživajmo hrano bogato z vitamini in minerali (sadje in zelenjavo) za krepitev odpornosti organizma; pogosto si umivajmo roke z milom in s toplo vodo, izogibajmo se množic ljudi, ostanimo doma in počivajmo še posebej če imamo vročino.



Teodora Petraš, dr.med.spec.  
epidemiologije  
Zavod za zdravstveno varstvo  
Murska Sobota

## Rakave bolezni je možno preprečiti

**Prim.mag. Branislava Belovic, dr. med.**

Rak je ime za skupino približno 200 različnih bolezni. Lahko prizadene razne organe, nekatere pogosteje, druge redkeje. Vsako leto zbolijo v Sloveniji okrog 10 000 oseb, v Pomurju čez 600 oseb. Moški najpogosteje obolevajo zaradi raka pljuč, debelega črevesa, kože in prostate, ženske pa zaradi raka dojk, kože, debela črevesa in materničnega vratu.

Ali sami lahko prispevamo k preprečevanju in zgodnjem odkrivanju raka? Vsekakor. Če s samim načinom življenja lahko veliko prispevamo k preprečevanju te bolezni. Poskušajte upoštevati nekaj preprostih a zelo učinkovitih nasvetov.

1. Uživajte čim več sveže zelenjave in sadja. Izogibajte se mastnim, sladkim jedem ter različnim gaziranim pijačam. Če jih že uživa-

vate naj bo to v manjših količinah in redko. Prednost dajte doma pripravljeni hrani. Sveže sadje in zelenjava varujeta pred raki na prebavilih in dihalih, le sveža zelenjava pa tudi pred rakom dojke, maternice in prostate. Uživate korenje, zelje, solato, cvetačo, čebulo, paradižnik, česen in drugo zelenjavo. Uživate tudi sadje kot je neolupljeno jabolko, pomaranče, grenivke, slive, maline, ribez ... Vsak dan naj bi pojedli med 40 dag in 60 dag zelenjave in sadja. Namesto čipsa, sladkarij in sladkih pijač raje kupite sadje. Še posebej otrokom. Preveč maščob v prehrani lahko vpliva na razvoj raka debelega črevesa, prostate, dojk in maternice. Škodljive so predvsem maščobe živalskega izvora kot so svinjska mast, maščobe, ki se nahajajo v različnih vrstah mesa ter mlečne

maščobe. Izogibajte se ocvrti hrani: ocvrtem krompirju, ocvrtemu mesu, krofom in podobno.

2. Bodite telesno aktivni, pazite na svojo telesno težo. Med primerne oblike telesne aktivnosti sodijo hoja, kolesarjenje ali telovadba. Čezmerna telesna teža je navadno posledica uživanja preobilnih obrokov in premalo gibanja. Torej, preveč pojemo in premalo porabimo. S čezmerno težo povezujejo rak debelega črevesja, maternice, žolčnika in dojk.

3. Ne kadite. Kadilci, prenehajte kaditi čim prej ali vsaj ne kadite v navzočnosti drugih. Kajenje prispeva k nastanku pljučnega raka, raka požiralnika in grla, pa tudi drugih rakov. Še posebej pri tistih, ki začnejo kaditi zgodaj in pokadijo vsak dan večje število

cigaret. Če kadite, boste največ storili za svoje zdravje, če boste opustili kajenje. Ne kadite v prostorih, kjer bivate. Tako boste obvarovali otroke in družinske člane od škodljivega učinka tobačnega dima. Če ste nekadilec ste najboljši vzor vašim otrokom.

4. Omejite pitje alkoholnih pijač. Izogibajte se žganih pijač. Najbolj tvegano je kombinacija kajenja in uživanja alkohola.

5. ženske, redno hodite na preventivne ginekološke preglede. Namreč rak materničnega vratu je eden od redkih rakov, ki ga je mogoče preprečiti z odkrivanjem predrakavih sprememb in nji-

hovim pravočasnim zdravljenjem. Ali je potrebno hoditi na preglede po petdesetem letu? Seveda. Če dobite pisno vabilo na pregled, obvezno pojdi na pregled.

6. obiščite zdravnika, če opazite bulo ali ranico, ki se dolgo ne zaceli, materino znamenje, ki se je spremenilo, ali neobičajno krvavite. Ali je vsaka takšna sprememba rak. Ne. Lahko pa gre za rakavo bolezen. Čim bolj zgodaj bolezen odkrijemo, lažje jo pozdravimo.

7. obiščite zdravnika, če imate dolgotrajne težave kot so trdovraten kašelj, hripavost, spre-

membe pri mali ali veliki potrebi, ali nenamerno hujšate. Kašelj običajno povzročajo prehladne bolezni, pogost je pri kadilcih. Pozorni morate biti, če se kašelj pojavi brez posebnega vzroka ali če se je običajen kadilski kašelj kakorkoli spremenil ali ste postali hripavi. Tudi pri nenamernem hujšanju je potrebno poiskati pomoč.

Bolj zgodaj je bolezen odkrita bolj uspešno jo lahko zdravimo. Naredite nekaj dobrega za svoje zdravje že danes. Predlagani nasveti vam bodo sigurno pomagali.

## Pustovanje romskih otrok

### Stanko Baranja - Muri

Tudi romski otroci se radi našemijo za pust, saj tudi za njih je največje veselje, v vrtcu ali v šoli, ko si lahko nadenejo različne maske.

Po končanem pustovanju v šoli, se otroci zberejo v večjo skupino in gredo po vasi, da si zaslužijo nekaj denarja.

Otroci se najrajši našemijo za Indijanca, klovn ali pa v kakšno žival.

Tudi starejši Romi radi gredo po vaseh, sicer v večji skupini in med tem tudi igrajo na glasbila.

Vedno pa je med njimi ena ciganka, ki prosi kak drobiž za muzikante.



**ROMIC**

ROMSKI INFORMATIVNI CENTER  
ROMSKA RADJSKA PRODUKCIJA



DEJAVNOST CENTRA LJUDJE KONTAKT ARHIV ODDAJ PRVA STRAN

telefon: 02 530 81 00 ~ faks: 02 530 81 04 ~ e-pošta: info@romic.si ali info@rromic.com

## Romsko društvo Čhavora iz Krškega

**Monika Sandreli**

Romsko društvo Čhavora iz Krškega je v soboto 20. januarja pripravilo prvi romski večer v Posavju. Da bi javnosti predstavili romsko kulturo. Z plesom in glasbo so se predstavili več kot stotim obiskovalcem. Krški župan Franca Bogovič je na prireditvi dejal, da je tak večer najboljši način za spoznavanje romske kulture. Med drugim je pa tudi povedal "usojeno nam je da živimo skupaj in to je naša prednost". Nataša Brajdič iz društva Čhavora pa je dejala "Danes Romi in tudi Neromi na-

jdejo težko zaposlitev in zdi se mi, da bi država morala ukrepati nekako drugače ne pa, da ponuja samo javna dela. Prav tako bi lahko Romi morali narediti več za izobraževanje, ki je po mojem temelj vsega. Če imaš izobrazbo, lahko upaš, da boš nekega dne lahko bolje in lažje živel" Romskega večera se je udeležil tudi varuh človekovih pravic Matjaž Hanžek, podpredsednik Zveze Romov Slovenije Bojan Tudiša, predsednik Zveze Romov Slovenije Jožek Horvat- Muci n ostali gosti.

## ROMIC - Romski informativni center

**Monika Sandreli**

Deluje v sklopu ZVEZE ROMOV SLOVENIJE od leta 2003.

Pri romski radijski produkciji pripravljamo :

- Enotedensko 25. minutno oddajo ŠUNEN LE ROMEN- PRISLUHnite ROMOV, katero predvaja osem različnih medijskih postaj po Sloveniji, sliši se nas tudi na spletu.
- Oddaje pripravljamo v ROMSKEM in SLOVENSKEM jeziku.
- V Oddajah ŠLR - PRISLUHnite ROMOM predstavljamo: - AKTUALNE INFORMACIJE o dogajanjih znotraj romske skupnosti ki se nanašajo na :
  - DRUŽABNO ŽIVLJENJE
  - KULTURNE AKTIVNOSTI
  - INFORMIRAMO O TEŽAVAH S KATERIMI SE SREČUJEMO
- Predstavljamo ROMSKO in drugo glasbo romskih izvajalcev, predstavljamo romske glasbenike, kulturne skupine, pesnike, posameznike Rome in nerome.
- Skozi reportaže, intervjuje predstavljamo: AKTERJE in pomembne osebe, povezane z romsko skupnostjo in širšo javnostjo.
- V naših oddajah Prislunhnite Romom gostimo:
- Predstavnike romske skupnosti ( predsedniki društev, rom. Svetniki, predstavniki rom. naselij,,)

- Kakor tudi Predstavnike občin in državnih institucij.

Pri ROMIC-u si prizadevamo:

- OTPRAVITI NEGATIVNE STEREOTIPE O ROMIH IN PREDSTAVLJATI ( promovirati) PRIMERE DOBREGA ODNOSA MED VEČINO IN MANJŠINO
- PREDSTAVITI VEČINSKEMU PREBIVALSTVU ROMSKO ŽIVLJENJE, NAVADE, OBIČAJE, KULTURO IN PROMOVIRATI INTERKULTURNO UČENJE, TOLERANCO IN DEMOKRATIČNOST.

Pri Romicu se zavedamo kako pomembne so ROMSKE PRODUKCIJE za Rome.

Ker so ROMI sami tudi vključeni v pripravo vsebin jim zato bolj zaupajo in ROMI sami najbolj vemo kaj je pomembno za nas.

DEJAVNOST ROMSKEGA INFORMATIVNEGA CENTRA - Romic

V informativnem centru je zbrana:

- literatura o Romih
  - kakor tudi literatura romskih avtorjev, v katerih se najdejo aktualne informacije
- V centru se trudimo :
- Informirati romsko prebivalstvo, hkrati pa tudi večinsko populacijo
  - še posebej je velikega pomena ker je središče za

ohranjanje romskih vrednot in jezika

Pri ROMICU:

- Ustvarjamo lastne glasbene produkcijske izdelke ter organiziramo različne kulturne prireditve (koncerte, literarne večere, in podobno)
- Urejamo arhivsko gradivo, sranjujemo in arhiviramo tudi razna gradiva o Romini (fotografije,

Cd, kasete,...)

Skozi lastne medije: Časopis Romano Them-Svet Romov, raznih zbornikov in oddaje ŠLR - skrbimo za izobraževanje članov romske skupnosti za promocijo kulturnega in ostalih oblik družabnega delovanja ter za ohranjanje romske kulturne identitete in jezika.

## Prešernove pesmi in poezije v romskem jeziku

### *Romeo Cener -Srna*

Založba Karantanija je tik pred slovenskim kulturnim praznikom, izdala izbor Prešernovih poezij in pesmi, ki so prvič prevedene v romski jezik.

Za prevod je poskrbel g. Rajko Šajnovič. Knjiga je darilo vsem slovenskim Romom, nosi naslov *Džilavani buti i džilava* (Poezije in pesmi).

V prvem delu založba opisuje življenje pesnika, nadaljuje pa s poezijo. Prevedena so vsa znamenitejša dela pesnika kot so: *Strunam, Pod oknom, Zdravljica, Slovo od mladosti, O vrba, Matiju Čopu...*

Knjiga je natisnjena s pomočjo Ministrstva za kulturo RS, je dvojezična in ima 141. strani.

Najznamenitejša kitica *Zdravljice* je v romščini videti takole:

Nek živinen sa narodo,  
ka želini peske dodžakeri dive,  
dži kaj godi kham phiri,  
akošibe zuro them ovela potradimbe,  
ka sosedo prosto ovela sakon,  
na beng, samo sosedo ovela  
mejaši!

FRANCE PREŠEREN

## *Džilavani buti i džilava*



**ROMIC**

ROMSKI INFORMATIVNI CENTER  
ROMSKA RADLJSKA PRODUKCIJA



# MURIJOVA PRAVLICA

## *Muri*

NEKOČ JE ŽIVEL MAJHEN OTROK, KI MU JE BILO IME MURI . IMEL JE ENO IGRAČKO S KATERO SE JE ZMERAJ IGRAL. IME JI JE BILO JAKEC.

ZMERAJ KO STA ŠLA SKUPAJ SPAT STA ZAPELA LEPE PESMI ZA LAHKO NOČ.

NEKEGA JUTRA STA SE SPRAVILA NA DOLGO POT V GOZD NABIRAT GOBE KJER STA SREČALA LOVCA , KI JE NOSIL PUŠKO NÁ RAMENU. IN VPRAŠAL, FANTIČA JA KAKO TI JE IME IN KAJ DELAŠ SAM V TEM VELIKEM GOZDU. JA PRIŠLA SVA NABIRAD GOBE IN JAGODE, LOVEC GA GLEDA IN MU JE ODGOVORIL ALI SE NE BOJIŠ, DA SE BOŠ IZGUBIL, NE GOSPOD LOVEC,SAJ NISE SAM JAZ IMAM TUDI SVOJEGA PRIJATELJA JAKECA, KI ME VARUJU PRED NEVARNOSTI.

MURI IN JAKEC STA POD NADELJEVALA

IN LEPO PELI IN NA ENKRAT STA SREČALA ZAJČKA. ZAJČEK MU PA NA VES GLAS ZAPIJE, KAM PA KAM VIDVA TAKO VESELA,MURI MU ODGOVORI PO GOBE GREMO ILI GREŠ TUDI TI Z NAMI, ZAJČEK MU PA ODGOVORI NE KER SE BOJIM OD LOVCA, DA ME NE BO STRELIL IN JE ZAČEL ZBEŽATI, DA GA NE DOBI LOVEC. IN TAKO SVA OSTALA SAMA V GOSDU.

KO SVA ŽE VELIKO NABRALA GOBE IN JAGODE SVA SE ODLOCILA, DA BOVA ŠLA NAZAJ DOMO SVA SREČALA ENEGA KUŽEKA SVA SE USTAVILI IN GA VPRAŠAL JA KAJ PA TI TUKAJ DELAŠ, IN KAKO TI JE IME , JAZ SEM PIKO IN POMAGAJTEMI NIMAM NIKOGAR, KI BI MI BIL GOSPODAR IN TAKO JE MURI VZEL PIKOJA SABO IN ŠE DAN DANES ŽIVITA SKUPAJ, PIKO IN JAKEC V MOJI HIŠI KOD GOSPODARJA.

## MURISKRI PARAMISI

VALAMIKOR ŽIVLAHI GEK ČAVORO SO LESKE SIJA ANAF MURI. SIJA LE GEK BABUTKA SO PE LAHA SKOS KELAHI ANAF LAKE SINJA JAKEC.

GEK RAČASKRO GELE PRO DUR DROM ADU VEJŠ TE RODEL VARGANJI TE LAKLE LE -AGERI SO LE SINJA I PUŠKA PRU PHIKO, TE PUČEL LE ČAVESTER SAR HI TRO ANAV TE SO KEJRES KORKORO ADRU ADAO BARU VEJŠ. AMEN AJAM TE RODEL

VARGANJI TE MURUCI, -AGERI LE DIKEL TE PENEL LESKE , TU NADARES KAJ NAŠJOHA, NAU SA ME NA SOM KORKORO, MANCA HI MRO PEJTAŠI U JAKEC SO MAN DEL OBUK ANGLI NEVARNIPE.

U MURI TE U JAKEC ŽAN DOREDER, TE GILAVNAHI POMEGE, ČAK GEK FAR PA DIKLE ŠOŠOVE. U ŠOŠOJ PA LESKE PRU GLASO

VRIŠČAN-A, KAJ PA KAJ TUMEN AFKA VOJAŠNE ŽAN, MURI PA LESKE PHEN-A ŽAS AMEN VAŠU VARGANJI AJS TETU AMENCA, ŠOŠOJ PA LESKE PAL PEN-A, NAU ME DARAV -AGERISTER KAJ MAN NA DELA KAR-I, TE KEZDIN-A TE NAŠEL,. DE TE AKUR AČIJAM KORKORE ADU VEJŠ

KADA MA BUT KEDIJAM VARGANJI TE MURUCI MEN ZMENINČAM TE ŽAL KHER AN DU DAU PA LAKJAM GEKE ŽUKLE, TE TER -OVAS TE PUČAV, SO PA TU ADE KERES, KORKORO TE SAR HI TRO ANAV, ME SOM U PIKO TE MAGE POMOŽINAH I MAN NAN NIKO PRU VILAGO SO MANGE OVLAHI MRO REJ, DE TU MURI LIJA

LE PIKO PEHA TE MEK ADI ŽIJEN U PIKO TE U KEKEC ADI MRO KER SAR RAUJA. AJA SINJA MURISKRI PARAMISI



## Pogovor s Petro Mörec



V decembrski izdaji Romano thema - Romski svet je bil predstavljen Center za pomoč žrtvam kaznivih dejanj - enota v Murski Soboti, ki izvaja program "Psihosocialna pomoč žrtvam kaznivih dejanj, ki spada pod okrilje Zavoda Papihot s sedežem v Ljubljani. Enot Centrov za pomoč žrtvam kaznivih dejanj, ki jih Zavod Papihot razprostira po Sloveniji, je trenutno šest. Sedež vseh centrov je v Ljubljani, ostali so še v Velenju, na Ptujju, v Kopru, na Jesenicah in v Murski Soboti.

Pogovarjali smo se z vodjo vseh centrov po Sloveniji, vodjo programa "Psihosocialna pomoč žrtvam kaznivih dejanj", Prekmurko, ki trenutno živi v Ljubljani, Petro Mörec, ki nam je z veseljem pripravila objavljen članek, ki opisuje konkretne številke, opis ciljnih skupin, ki poiščejo pomoč na Centrih za pomoč žrtvam

kaznivih dejanj, starostno strukturo, najpogostejša kazniva dejanja in stiske, zaradi katerih ljudje poiščejo pomoč, ter metode in opis razreševanja stiske.

V letu 2006 je bilo v program vključenih 645 novih uporabnikov, skupaj je bilo novih in starih uporabnikov 1478, opravljenih je bilo 13.233 storitev. Število novih uporabnikov in opravljenih storitev je večje od prejšnjih let, kar dokazuje, da so nasilje, stiske, različna kazniva dejanja in druge težave resen spremljevalec naše družbe. Kazalec tovrstne problematike potrjuje, da so tovrstne pomoči nujno potrebne, da se povečano število novih žrtev odraža v zaupanju, v zadovoljstvu in tudi uspešnosti našega dela.

Uporabniki našega programa so osebe obeh spolov, ki so žrtve kaznivih dejanj, različnih oblik nasilja ali zlorab in uporabniki z različnimi stiskami. Uporabniki so bili tudi otroci, mlajši od petnajst let, mladoletniki in starejši. Več kot polovico naših uporabnikov predstavljajo ženske, ki doživljajo nasilje s strani zakonca, partnerja, bivšega partnerja, tudi starejše ženske, ki so žrtve odraslih otrok. Zaznavamo tudi porast mladoletnih deklet, ki pomoč poiščejo kot žrtve spolnega nasilja, neurejenih odnosov doma, motenj hranjenja in samo-poškodovanja, kamor jih največkrat privede ozadje njihovega življenja, ki je pogostokrat kruto in nezdravo.

Moški poiščejo pomoč kot žrtve družinskega psihičnega in čustvenega nasilja in stiske zaradi kratenih pravic do otroka v primeru ločenih staršev, veliko moških ima tudi stisko zaradi pravih zadev.

Naj omenim, da smo na naših Centrih obravnavali in pomagali tudi romskim družinam, v večini primerov zaradi nasilja v družini, kjer smo družine obvarovali tudi tako, da smo družinam poiskali varen prostor v najbolj kriznih in nevarnih trenutkih, k nam so se po pomoč

obrnili tudi zaradi stisk kot so socialne, materialne, duševne, pomagali smo pri razreševanju stanovanjske problematike in se po potrebi na njihovo željo vključevali v družino, predvsem kot akterji pomoči otrokom pri učenju in pomoči pri vzgajanju. Moram poudariti, da smo z romsko populacijo sodelovali zelo korektno, uspešno, kar nam potrjujejo sami, tudi na način, da ostajajo še naprej v sodelovanju z nami ob morebitnih stiskah, dilemah in nas obveščajo, kako živijo, napredujejo, kar nam dodatno dokazuje, da delamo dobro, strokovno in uspešno.

Najpogostejša metoda izvajanja programa je individualni razgovor, ki lahko poteka prek telefona ali osebno na Centru za pomoč žrtvam kaznivih dejanj, na žrtvinem domu ali na drugem ustreznem kraju, ki ga lahko predlaga tudi žrtev. V individualnem razgovoru svetovalci žrtvam nudimo kar se da celovito podporo - suport z namenom zmanjševati in blažiti akutne stiske, ustvarjati občutek varnosti in zmanjševati občutek krivde za nastalo situacijo. Suport je sestavni del vseh storitev (triaže, zagovorništva ali skupin za samopomoč) in intervencij ali obravnjav. Suport pogosto preide v kontinuirano, dalj časa trajajoče suportivno svetovanje, ko poskuša svetovalec skupaj z žrtvijo poiskati za žrtev najustreznejše in zanjo sprejemljive poti za zmanjševanje in postopno razreševanje njene problematike oz. stiske. Pogosto je treba žrtev usmeriti tudi na druge ustrezne vladne in nevladne institucije, kjer bi žrtev lahko poiskala pomoč oz. so institucije pristojne za razreševanje in pomoč pri razreševanju njene problematike (triaža). Eden od najpomembnejših elementov je zagovorništvo, s katerim zagotavljamo iskalcu pomoči ne le emocionalno, temveč zelo konkretno, praktično pomoč v vseh postopkih in kontaktih, ki so za žrtev obremenjujoči in kjer zaradi zaščite svojih interesov in pravic potrebuje dodatno pomoč (spremljanje na policijo, tožilstvo, sodišče, CSD, zdravstvene institucije, k odvetnikom ...), pomoč pri sestavljanju različnih prošenj, vlog prijav, ovadb, pritožb in pomoč pri pripravi potrebne dokumentacije. Pri številnih družinah, kjer je problematika kompleksne-

jša, sodelujemo tudi v večjih skupinah, kar pomeni, da sodelujemo s številnimi podpornimi institucijami (iskanje začasne namestitve, zbiranje denarja, psihosocialna pomoč, pomoč pri učnih težavah, spremljanje v zdravstvene institucije in opravljanje individualnih razgovorov s strokovnjaki, ki sodelujejo pri reševanju problematike ...). Tako pri triaži kot pri zagovorništvu uporabljamo metodo skupinskega dela, kar pomeni timsko in pogosto tudi medinstitucionalno iskanje za žrtev ustrezne rešitve, vselej z njenim soglasjem in aktivnim sodelovanjem.

Izvajamo tudi preventivne delavnice za otroke in starejše in akcije proti nasilju.

Naša vizija je čim bolj približati in ponuditi storitve uporabnikom, ki bodo v stresnih situacijah z našo pomočjo lažje reševali svojo stisko. Prizadevamo si, da bi vsem uporabnikom zagotavljali celovito, lahko dosegljivo, hitro, brezplačno, učinkovito in človeku prijazno pomoč in podporo. Zaščita uporabnikov, predvsem pa njihovih pravic in interesov, v vseh zanje obremenjujočih situacijah ter ob kontaktih in postopkih z različnimi strokovnimi in drugimi vladnimi in nevladnimi institucijami je naš temeljni cilj.

Družba je postala in še postaja občutljiva do vprašanja nasilja, stereotipna gledanja na nasilje in na vloge, ki so nam namenjene, se spreminjajo in umikajo drugačnim pogledom. Institucije, ki jih je na piedestal postavila država sedaj plodno sodelujejo z ostalimi nevladnimi organizacijami in posamezniki. Pomoč žrtvam je postala učinkovitejša in čedalje več je tistih, ki si upajo povedati, da se jim dogaja nasilje, in poiščejo ustrezno pomoč. Nasilje ni več problem posameznika, temveč je prepoznavno kot družbeni problem, ki ga rešujemo vsi.

Za ohranitev doseženega je treba delati še naprej na ozaveščanju družbe, izboljševati zakonodajo, se učiti pri drugih in uporabljati znanje in vedenja, ki jih imamo. Učvrstiti in dopolnjevati je treba mrežo tistih, ki na tem področju delamo.



k u l t u r a • • •

republika slovenija  
ministrstvo za kulturo  
[www.kultura.gov.si](http://www.kultura.gov.si)



**Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti**



**TISKARNA  
KLAR**

GENERALA MAISTRA 19  
9000 MURSKA SOBOTA

© (02) 535 1984  
e-mail: [tiskarna.klar@siol.net](mailto:tiskarna.klar@siol.net)

